

Ruimtelijke spreiding van het ongehuwd samenwonen in Europa, België en het Vlaamse Gewest

Martine Corijn

Foto: Image 100

Samenvatting

Binnen een Europese context behoort België inzake ongehuwd samenwonen tot de middengroep. In het Vlaamse Gewest wordt nog steeds iets minder ongehuwd samengewoond dan in de twee andere gewesten. In het Vlaamse Gewest woont 1 op de 5 samenwonende paren ongehuwd samen; 4 op de 5 zijn gehuwd. In de Limburgse arrondissementen en in enkele West-Vlaamse arrondissementen wordt iets minder ongehuwd samengewoond. De arrondissementen Aalst en Dendermonde noteren het hoogste aandeel ongehuwd samenwonenden. Ook in de arrondissementen Antwerpen en Gent, komt ongehuwd samenwonen vaker voor. Buiten de grootsteden Antwerpen en Gent komt ongehuwd samenwonen ongeveer in dezelfde mate voor. In het Vlaamse stedelijke gebied rond Brussel gaat dit samen met een lagere huwelijks- en echtscheidingskans.

Inleiding

Binnen het kader van de tweede demografische transitie (Lesthaege & Van de Kaa, 1986) was de toename van het ongehuwd samenwonen een van de waar te nemen trends sinds de jaren 1970. Die trend ging samen met een daling van het aantal huwelijken en met een toename van het aantal echtscheidingen. De tweede demografische transitie startte in Europa niet overal op hetzelfde tijdstip en verliep ook niet overal met eenzelfde tempo. Dit resulteerde in een uiteenlopende ruimtelijke spreiding van de betrokken trends en de gevolgen ervan (Kalmijn, 2007).

In het Vlaamse Gewest daalde sinds 1970 het aantal huwelijken met 40%. Het aantal echtscheidingen nam in die periode toe met een factor 5 (met pieken na een wijziging van de echtscheidingswetgeving zoals in 1995 en 2008). Sinds 2008 daalt het aantal echtscheidingen. De 12.301 echtscheidingen in 2012 evenaren het aantal dat ook in het begin van de jaren 1990 werd waargenomen (ADS; Corijn, 2012a). Het ongehuwd samenwonen kwam in het Vlaamse Gewest eerder laat en vrij traag op gang. Drie illustraties: het duurde tot 1991 alvorens 3% van alle huishoudens een ongehuwd samenwonend paar betrof. Recent bedraagt dit aandeel bijna 12% (ADS). Pas bij de huwelijken uit de jaren 1980 hadden 2 op de 10 echtparen vóór hun eerste huwelijk al samengewoond met elkaar. Nadien veranderde dit snel. Bij de huwelijken uit de eerste helft van de jaren 2000 hadden 8 op de 10 echtparen al ongehuwd samengewoond (Pasteels e.a., 2012). In 1990 werd 7% van alle kinderen geboren buiten de context van een huwelijk¹. Tegenwoordig wordt 1 op de 3 kinderen geboren bij ongehuwd samenwonende ouders (ADS).

¹ Of dit al dan niet binnen de context van een ongehuwd samenwonen was, werd destijds niet gepreciseerd in de officiële statistieken.

De kenmerken van het ongehuwd samenwonen vóór een eerste huwelijk en de positie van het ongehuwd samenwonen in het traject na een eerste echtscheiding werden op basis van survey-materiaal voor Vlaanderen al eerder beschreven (Corijn, 2013; Pasteels e.a., 2012; Pasteels e.a., 2013; Vanassche e.a., 2013). In deze bijdrage gaan we na hoe recent het ongehuwd samenwonen in Europa, België en het Vlaamse Gewest ruimtelijk gespreid is. België behoort met zijn echtscheidingscijfer tot de kopgroep in Europa, maar is dit ook zo bij het ongehuwd samenwonen (§ 1)? Het Vlaamse Gewest scoorde sinds de opkomst van het ongehuwd samenwonen ter zake steeds lager dan de twee andere gewesten. We illustreren enkele recente verschillen tussen de drie gewesten aan de hand van de positie van het ongehuwd samenwonen binnen de levensloop (§ 2). Aanvankelijk was het ongehuwd samenwonen in het Vlaamse Gewest, net als elders in Europa, voornamelijk een (groot)stedelijk fenomeen. We gaan na hoe recent het ongehuwd samenwonen verspreid is over de grenzen van de Vlaamse (groot)steden (§ 3). We sluiten af met enkele beschouwingen.

1. Ongehuwd samenwonen in Europese landen

Ongehuwd samenwonen trad vanaf de jaren 1970 vooral op in de Scandinavische landen. De verspreiding van deze leefvorm over de West- en Zuid-Europese landen en later ook over de Oost-Europese landen, werd op de voet gevolgd. Naargelang van de kenmerken van dit ongehuwd samenwonen – zoals duur, stabiliteit, band met een huwelijk, aanwezigheid van kinderen – heeft deze leefvorm uiteenlopende betekenissen, zowel tussen de landen als binnen een land (Heuveline & Timberlake, 2004; Hiekel e.a., 2012; Perrelli-Harris e.a., 2009)².

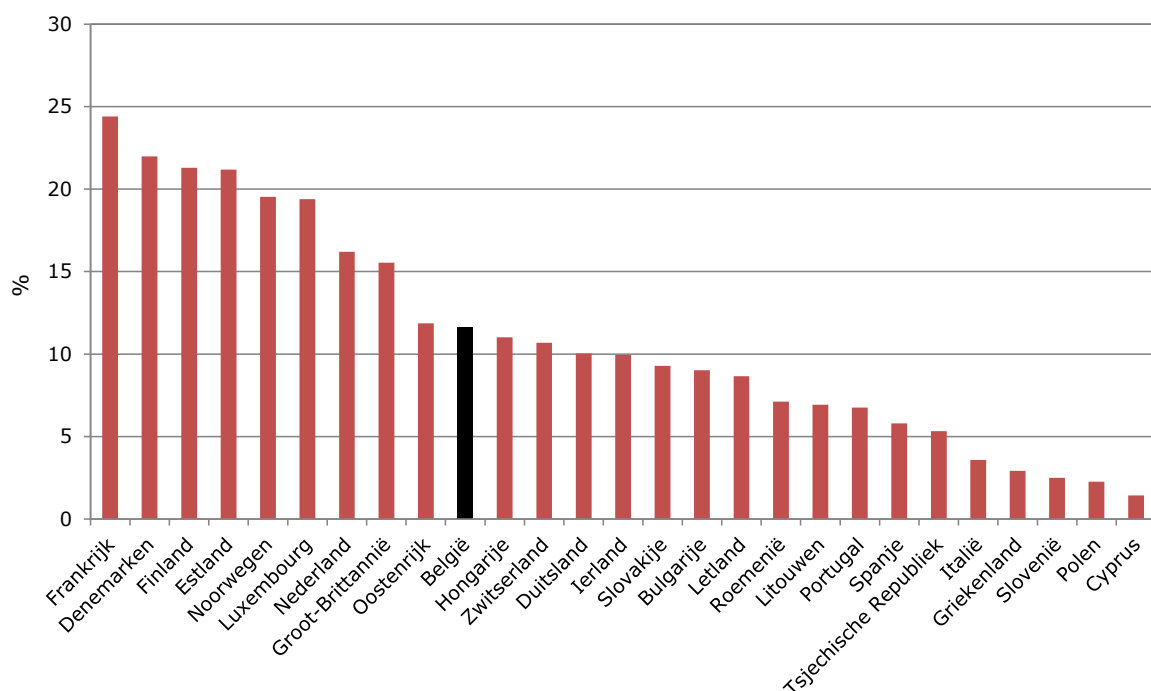
Het percentage volwassenen dat ongehuwd samenwoont en/of het percentage huishoudens van ongehuwd samenwonende paren kan het best worden geplaatst in het kader van het aantal volwassenen dat met een partner samenwoont of van het aantal huishoudens met samenwonende paren. Een (stijgend/hoger) aandeel alleenwonenden betekent immers een (dalend/lager) aandeel volwassenen dat (gehuwd of ongehuwd) samenwoont met een partner. Landen verschillen sterk in hun aandeel alleenwonenden en met een partner samenwonenden (tabel 1). De impact van het ongelijke aandeel alleenwonenden naargelang van het land, wordt weggewerkt als we berekenen hoeveel volwassenen die samenwonen met een partner dit ongehuwd doen. In ons land zijn dit er bijna 12 op de 100 (tabel 1). In Nederland ligt dit aandeel iets hoger (16,2%) en in Frankrijk dubbel zo hoog (24,4%) (figuur 1).

Ongehuwd samenwonen geschiedt in een context van al dan niet (her)huwen en (uit de echt) scheiden (tabel 1). In België gaat een eerder laag huwelijkscijfer (3,6 huwelijken per 1.000 inwoners) samen met een zeer hoog echtscheidingscijfer (2,5 echtscheidingen per 1.000 inwoners). Hoewel deze twee indicatoren een goede voedingsbodem vormen voor ongehuwd samenwonen, behoort België aangaande het voorkomen van deze leefvorm tot de middengroep waartoe ook Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk en Hongarije behoren. In de Scandinavische landen ligt het huwelijkscijfer hoger (>4,9) en het echtscheidingscijfer soms lager (2,0) dan in ons land, maar wordt veel meer ongehuwd samengewoond (ongeveer 20%). In de Zuid-Europese landen en in Polen is ongehuwd samenwonen nog steeds uitzonderlijk (<6%).

---

² In deze Europese vergelijkingen was België nooit opgenomen bij gebrek aan gegevens.

Figuur 1. Aantal ongehuwd samenwonenden per 100 volwassenen die met een partner samenwonen in Europa (in %)

Bron: OECD, 2012.

Ongehuwd samenwonen is een leefvorm waarin kinderen worden geboren. Cijfers hierover zijn voor Europa niet beschikbaar. Indicatief is het aandeel kinderen dat buiten de context van een huwelijk wordt geboren (tabel 1). België behoort met 43,2% tot de middengroep. Voor België is ook gekend dat recent de meeste kinderen die buiten de context van een huwelijk worden geboren, bij een ongehuwd samenwonend paar worden geboren (33%) en slechts een minderheid bij een alleenstaande moeder (10%) (ADS). In de Scandinavische landen, maar ook in Bulgarije, Estland, Slovenië en Frankrijk wordt recent meer dan de helft van de kinderen buiten de context van een huwelijk geboren. In Griekenland en Cyprus wordt meer dan 90% van de kinderen nog steeds binnen een huwelijk geboren.

Tabel 1. Ongehuwd samenwonen als huishoudpositie en de demografische context in Europese landen, meest recent (in ‰ en %)

Land	(Meest recent beschikbaar % in bevolking van 20 jaar en ouder)					2011/2012 (in ‰)		2010 (in %)
	Huishoudpositie					Huwelijken	Echtschei- dingen	Geboorten buiten huwelijk ^(a)
		Samenwonend met partner						
	Alleen- wonend	Gehuwd (1)	Ongehuwd (2)	Overig	(2)/(1+2)			
België	19,5	48,6	6,4	25,6	11,6	3,6 ^b	2,5	43,2
Bulgarije	14,0	42,4	4,2	39,4	9,0	2,9	1,6	51,1
Cyprus	6,3	61,7	0,9	41,9	1,4	7,3	2,3	8,9
Denemarken	24,1	40,8	11,5	23,5	22,0	5,1	2,8	46,2
Duitsland	16,4	47,5	5,3	30,7	10,0	4,7 ^b	2,3	32,1
Estland	18,2	43,9	11,8	26,1	21,2	4,6	2,4	59,0
Finland	19,6	43,6	11,8	25,0	21,3	5,3	2,4	40,7
Frankrijk	22,8	44,6	14,4	18,2	24,4	3,7 ^b	2,0	52,6
Griekenland	8,0	56,4	1,7	33,9	2,9	4,9 ^b	1,2 ^b	5,9
Groot-Brittannië	14,9	47,3	8,7	29,0	15,5	4,5 ^b	2,1	45,4
Hongarije	12,0	50,9	6,3	30,7	11,0	3,6 ^b	2,2 ^b	39,5
Ierland	10,6	53,4	5,9	30,0	9,9	4,3 ^b	0,7	32,8
Italië	10,8	53,9	2,0	33,2	3,6	3,4	0,9 ^b	17,7
Letland	16,5	58,0	5,5	20,0	8,7	5,5	3,6	43,1
Litouwen	14,2	55,0	4,1	26,6	6,9	6,9	3,5	28,5
Luxembourg	19,1	58,2	14,0	8,7	19,4	3,4	2,1 ^b	30,2
Nederland	15,8	48,1	9,3	26,9	16,2	4,7 ^b	2,0 ^b	41,2
Noorwegen	19,3	44,1	10,7	25,8	19,5	4,9	2,0 ^b	55,0
Oostenrijk	16,5	48,3	6,5	28,7	11,9	4,6	2,0 ^b	38,8
Polen	11,2	56,3	1,3	31,1	2,3	5,3	1,7	19,9
Portugal	7,0	56,5	4,1	32,4	6,8	3,4	2,5	36,2
Roemenië	7,6	56,1	4,3	32,0	7,1	5,1	1,5	-
Slovakije	14,6	54,5	1,4	29,4	9,3	4,8	2,0	30,1
Slovenië	9,6	52,7	5,4	32,3	2,5	3,4 ^b	1,2 ^b	52,8
Spanje	8,6	53,6	3,3	34,5	5,8	3,5 ^b	2,2	31,7
Tsjechische Republiek	14,8	51,6	2,9	30,7	5,3	4,3	2,5	36,3
Zweden	-	-	-	-	-	5,3	2,5	54,7
Zwitserland	17,5	49,3	5,9	27,4	10,7	5,3 ^b	2,2 ^b	17,1

^a Naargelang van het land gaat dit om een ongekend aandeel bij een ongehuwd samenwonend paar en bij een alleenstaande moeder.

^b Voorlopig cijfer.

- Niet beschikbaar.

Bron: Eurostat, 2014 en OECD, 2012.

2. Ongehuwd samenwonen in België

2.1. Ongehuwd samenwonen als huishoudtype³

In de voorbije decennia kwam het ongehuwd samenwonen als huishoudtype in het Vlaamse Gewest minder voor dan in het Waalse Gewest (Corijn, 2004). Recent is dit verschil nog geringer (tabel 2, rij A). Van alle huishoudens in ons land bestonden er in 2013 11,7% uit een ongehuwd samenwonend paar. In het Vlaamse Gewest (VG) is dit aandeel analoog (11,9%) en in het Waalse Gewest (WG) is dit aandeel iets hoger (12,6%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (BHG) ligt dit aandeel lager (8,5%). Projecties geven aan dat dit aandeel in ons land zou toenemen tot 14,1% in 2060, doch slechts tot 11,0% voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (ADS).

Het lagere aandeel huishoudens van ongehuwd samenwonenden in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest komt onder meer omdat daar heel wat meer volwassenen alleen wonen (47,5% tegenover 30,6% in VG en 35,1% in WG). Binnen de samenwonende paren is recent in ons land 21,5% niet gehuwd met elkaar (tabel 2, rij B). In het Vlaamse Gewest ligt dit aandeel iets lager (19,9%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt dit iets hoger (22,2%) en in het Waalse Gewest ligt dit nog een stuk hoger (24,7%). Tien jaar geleden waren deze aandelen aanzienlijk lager (Corijn, 2004). Ondanks de sterke inhaalbeweging ter zake in het Vlaamse Gewest (toename met 75%), wordt er nog steeds iets minder ongehuwd samengewoond. Projecties geven aan dat in ons land in 2060 30,9% van de samenwonende paren ongehuwd zal samenwonen. In het Vlaamse Gewest zou dit oplopen tot 28,9%; in het Waalse Gewest zelfs tot 35,0% (ADS).

In het Waalse Gewest zijn er meer ongehuwd samenwonende paren met inwonende kinderen (58,8%), terwijl er in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest veel minder zijn met inwonende kinderen (46,8%) (tabel 2, rij A). In het Vlaamse Gewest zijn er iets minder ongehuwd samenwonende paren zonder (47,6%) dan met inwonende kinderen (52,4%). De projecties voor 2060 brengen geen grote wijzigingen in deze verhoudingen aan het licht (ADS).

Als nooit-gehuwde veertigers met een partner samenwonen dan is de kans groot dat ze afzien van een huwelijk en het ongehuwd samenwonen als een (permanent) alternatief beschouwen. In ons land wonen bijna 4 op de 10 nooit-gehuwde veertigers samen met een partner (tabel 2, rij C). Enkel in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt dit aandeel lager (26,8%); daar woont de helft van de nooit-gehuwde veertigers alleen.

---

³ De rijksregistergegevens laten enkel toe om ongehuwd samenwonende paren van verschillend geslacht op te sporen, zie Lodewijckx & Deboosere (2008).

Tabel 2. Ongehuwd samenwonen als huishoudtype en de demografische context, in België, per gewest, 2003, recent en projectie voor 2060 (in ‰ en %)

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	België
A. <i>Ongehuwd samenwonende paren per 100 huishoudens</i>				
2003	7,1	7,8	5,7	7,2
2013	11,9	12,6	8,5	11,7
- zonder inwonende kinderen	5,6	5,2	4,5	5,4
- met inwonende kinderen	6,2	7,4	4,0	6,4
% met inwonende kinderen	52,4	58,8	46,8	54,2
projectie voor 2060	14,5	14,4	11,0	14,1
B. <i>Ongehuwd samenwonende paren per 100 samenwonende paren</i>				
2003	11,4	14,5	15,2	12,6
2013	19,9	24,7	22,2	21,5
projectie voor 2060	28,9	35,0	30,1	30,9
C. <i>Samenwonend met partner per 100 nooit-gehuwde 40-à 49-jarigen^a (2013)</i>	39,6	39,1	26,8	38,7
D. <i>Aantal geboorten (2010) bij ongehuwd samenwonend paar per 100 geboorten</i>	36,4	35,8	16,7	33,4
E. <i>Aantal geboorten (2010) bij ongehuwd samenwonend paar per 100 geboorten bij samenwonende paren</i>	40,3	44,5	20,1	38,7
F. <i>Huwelijken per 1.000 niet-gehuwden^b van 18-79 jaar (2012)^c</i>				
Mannen	23,7	18,1	21,2	21,5
Vrouwen	23,9	17,2	19,3	21,0
G. <i>Echtscheidingen per 1.000 gehuwden van 18-79 jaar (2012)^c</i>				
Mannen	9,6	13,1	32,9	12,7
Vrouwen	9,4	12,8	32,5	12,4

^a Dit betreft hun huishoudenspositie.

^b De niet-gehuwden omvatten de nooit-gehuwde, de uit de echt gescheiden en de verweduwdde personen. Ongehuwd staat tegenover gehuwd als het om samenwonende paren gaat.

^c Berekend per 1.000 inwoners die respectievelijk de kans hebben om te huwen (de niet-gehuwden) en het risico lopen om te scheiden (de gehuwden).

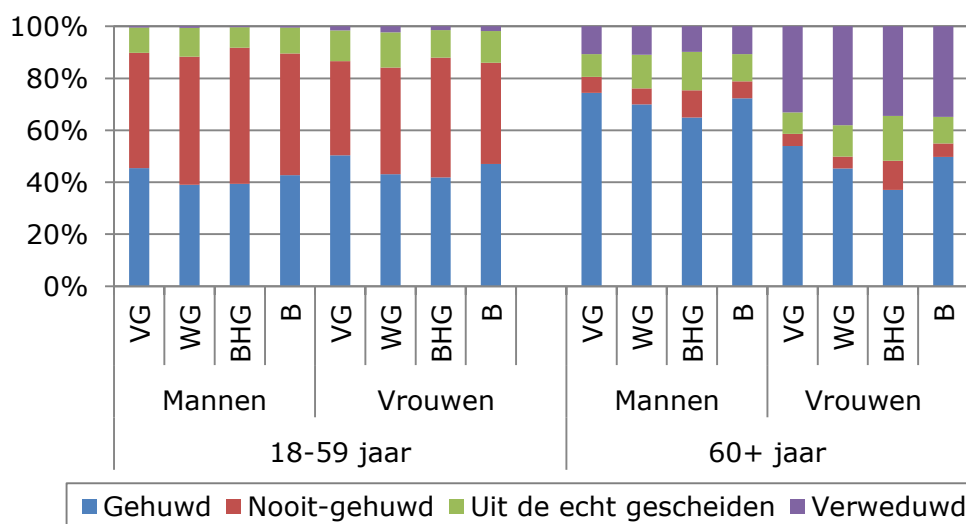
Bron: ADS en SVR-datawarehouse, eigen bewerking.

Betreffende het aandeel geboortes bij (hoofdzakelijk jongere) ongehuwd samenwonende paren, zijn de verschillen tussen het Vlaamse en Waalse Gewest gering. In ons land werd in 2010 ruim 1 op de 3 kinderen geboren bij een ongehuwd samenwonend paar (tabel 2, rij D). In het Vlaamse Gewest gaat dit samen met meer geboorten binnen een huwelijk geboren (53,9%); in het Waalse Gewest met meer geboorten bij een alleenstaande moeder geboren (19,6%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest worden aanzienlijk minder kinderen bij een ongehuwd samenwonend paar geboren (16,7%); ze worden er vooral binnen een huwelijk (66,6%) en iets vaker ook bij een alleenstaande moeder (16,7%) geboren (ADS). Van alle kinderen die in 2010 bij een samenwonend paar werden geboren, hebben er in het Waalse Gewest iets meer ongehuwde ouders (44,5%) dan in het Vlaamse Gewest (40,3%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is dit bij half zoveel het geval (20,1%) (tabel 2, rij E).

2.2. Ongehuwd samenwonen als huishoudpositie in de levensloop

Als er in ons land op de 100 samenwonende paren 21 niet gehuwd zijn met elkaar, dan rijst de vraag of ze ongehuwd samenwonen vóór een eventueel huwelijk of na een ontbonden of verbroken huwelijk. Minder trouwen en meer uit de echt scheiden zijn immers twee voedingsbodems voor ongehuwd samenwonen. Het Belgische lage huwelijkscijfer en hoge echtscheidingscijfer (zie tabel 1) vat aanzienlijke verschillen tussen de drie gewesten samen. In het Vlaamse Gewest is de huwelijkskans groter dan in de rest van het land: per 1.000 niet-gehuwden zijn er in 2012 bijna 24 mannen en vrouwen gehuwd. In het Waalse Gewest ligt dit aandeel aanzienlijk lager (17-18‰) (tabel 2 rij F). Tegelijkertijd is het echtscheidingsrisico in het Vlaamse Gewest met bijna 10 op de 1.000 gehuwden geringer dan in het Waalse Gewest (13‰). Het veel hogere echtscheidingsrisico in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (33‰) heeft deels te maken met het feit dat echtscheidingen van huwelijken die in het buitenland werden voltrokken in de gemeente Brussel worden geregistreerd (tabel 2 rij G). De omvang van de groep die in principe ongehuwd kan samenwonen (de niet-gehuwden), blijkt uit de samenstelling van de volwassen bevolking naar burgerlijke staat. Omdat de burgerlijke staat sterk samenhangt met de leeftijd en het geslacht maken we in figuur 2 een onderscheid tussen 18- à 59-jarigen en 60-plussers per gewest.

Figuur 2. Burgerlijke staat naar geslacht en leeftijd, per gewest, 2013 (in %)

Bron: SVR-datawarehouse, eigen bewerking.

In het Vlaamse Gewest wonen er in de twee onderscheiden leeftijdsgroepen proportioneel meer gehuwden dan in de andere twee gewesten. In het Waalse Gewest zijn er onder de 18- tot 59-jarigen meer gescheiden mannen en vrouwen en onder de 60-plussers meer weduwes. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er onder de 60-plussers niet enkel meer gescheiden, maar ook meer nooit-gehuwde mannen en vrouwen. De groep niet-gehuwde volwassenen is in het Vlaamse Gewest 7 procentpunten lager dan in de twee andere gewesten (46,5% versus 53,8% en 53,4%).

De positie van het ongehuwd samenwonen in de levensloop van volwassenen anno 2013 wordt verduidelijkt door enerzijds rekening te houden met de burgerlijke staat van de twee betrokken partners en anderzijds met de aanwezigheid van inwonende kinderen.

Een opsplitsing naar leeftijd is hierbij relevant⁴ (figuur 3). We geven eveneens de samenstelling naar burgerlijke staat van de paren die huwden in 2012. Zo wordt duidelijk welk (gezins)traject de ongehuwd samenwonende paren en de huwende paren al hebben afgelegd (zie ook Corijn & Van Peer, 2013).

In het Waalse Gewest zijn er meer 18- tot 59-jarige ongehuwd samenwonende paren met inwonende kinderen (63,6%) dan in de andere gewesten. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er op die leeftijd evenveel paren met als zonder inwonende kinderen. In het Vlaamse Gewest zijn er iets meer paren van twee gescheiden partners, met of zonder inwonende kinderen. In het Waalse Gewest overheersen de paren van twee nooit-gehuwden met inwonende kinderen (40,7%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er meer paren van twee nooit-gehuwden zonder inwonende kinderen. In het Vlaamse Gewest zijn er meer oudere (60-plussers) ongehuwd samenwonende paren zonder inwonende kinderen (87,1%); het gaat voornamelijk om twee verweduwen samen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn die oudere paren zonder kinderen (82,3%) vaker een nooit-gehuwde en een gescheiden partner en minder vaak een verweduwde en een gescheiden partner.

Ook de paren die huwden in 2012 hebben naargelang van het gewest al een iets ander parcours afgelegd (figuur 3). In het Waalse Gewest werd minder gehuwd door twee nooit-gehuwden (60,2%). In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest domineerden dergelijke eerste huwelijken (70,3%). In het Vlaamse Gewest treffen nooit-gehuwden en gescheidenen elkaar minder vaak op de huwelijksmarkt (15,6%) dan in de twee andere gewesten⁵.

2.3. Wettelijke samenwoning bij ongehuwd samenwonenden

Sinds 2000 kunnen ongehuwd samenwonenden kiezen voor een wettelijke bescherming van hun samenleven via de wettelijke samenwoning. Het aandeel ongehuwd samenwonende paren dat kiest voor een dergelijke formalisering van hun leefvorm is recent toegenomen van 1 op de 4 in 2011 (Corijn, 2012b) naar 1 op de 3 in 2013. Dit aandeel varieert van 37,5% bij de nooit-gehuwden tot 19,3% bij de verweduwen (figuur 4). De wettelijke samenwoning komt globaal genomen iets vaker voor in het Waalse Gewest (36,1%) dan in het Vlaamse Gewest (33,1%) en dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (29,0%). In het Vlaamse en Waalse Gewest zijn de verschillen naargelang van de burgerlijke staat groot; in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn ze veel geringer.

Uitgesplitst naar leeftijd en burgerlijke staat blijkt dat vooral nooit-gehuwden kiezen voor een wettelijke samenwoning. Dit is zeker zo bij de 60-plussers. In de leeftijdsgroep van 18-59 jaar zijn er ruim 1 op de 3 nooit-gehuwden⁶ en ruim 1 op de 4 gescheidenen die hun ongehuwd samenwonen regelen via een wettelijke samenwoning. Jongere verweduwen doen dit minder vaak, zeker die in het Vlaamse Gewest. Bij de nooit-gehuwde 60-plussers die samenwonen met een partner ligt het aandeel dat opteert voor een wettelijke samenwoning veel hoger (1 op de 2), behalve in het Vlaamse Gewest. Ook bij de gescheiden en verweduwde 60-plussers ligt het aandeel dat voor een wettelijke samenwoning kiest veel lager in het Vlaamse Gewest. Blijkbaar is het wettelijke samenwonen bij 60-plussers in het Vlaamse Gewest minder gekend en/of populair.

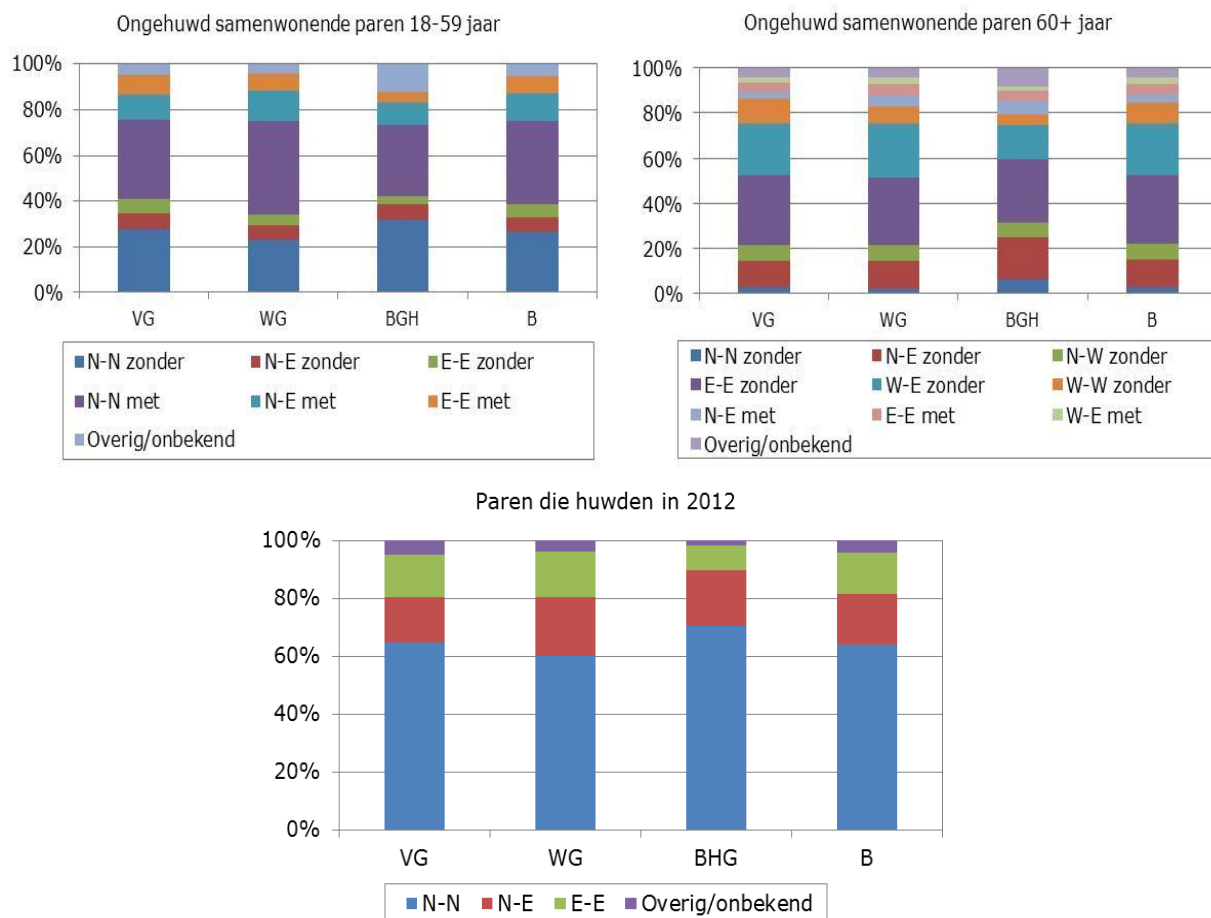
---

⁴ We gebruiken de leeftijd van de persoon die als referentiepersoon van het ongehuwd samenwonend paar is geregistreerd.

⁵ Deze vergelijking tussen de drie gewesten behoeft enig voorbehoud gezien het grotere aandeel huwelijken in het Vlaamse Gewest waarbij de burgerlijke staat van één of beide partners niet is gekend. ADS heeft hiervoor geen voor de hand liggende verklaring.

⁶ De 18- tot 59-jarigen nooit-gehuwden wonen doorgaans samen met een nooit-gehuwde partner; bij de 60-plussers is minstens één partner gescheiden (zie figuur 3).

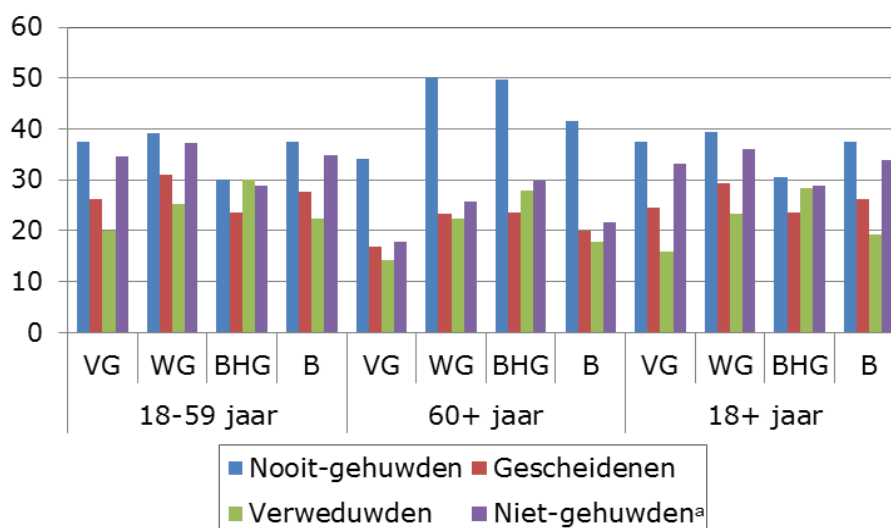
Figuur 3. Burgerlijke staat van de ongehuwd samenwonende paren, met en zonder inwonende kinderen, naargelang hun leeftijd, 2013 en van de paren die huwden in 2012, per gewest (in %)

N=Nooit-gehuwd E=wettelijk gescheiden

Bron: SVR-datawarehouse en ADS, eigen bewerking.

Figuur 4. Wettelijk samenwonen van ongehuwd samenwonenden, per leeftijdsgroep en burgerlijke staat, per gewest, 2013 (in %)

^a niet-gehuwden=nooit-gehuwde + gescheiden + verweduwde personen

Bron: SVR-datawarehouse en rijksregisterdata, eigen bewerking.

3. Ongehuwd samenwonen in het Vlaamse Gewest

Binnen het Vlaamse Gewest is zowel het voorkomen van het ongehuwd samenwonen als het huwelijks- en echtscheidingscijfer niet gelijkmatig verspreid over het gehele gewest. Bij de aanvang van het ongehuwd samenwonen in de jaren 1990 kwam deze leefvorm vaker voor in de (groot)steden dan in de rest van Vlaanderen (Corijn, 1994; Lodewijckx, 2008). In de jaren 2000 kwam hierbij geen verschil tussen stedelijk en landelijk Vlaanderen naar voor (Corijn, 2004, 2010). Rijksregisterdata voor 2007 gaven wel grote verschillen aan tussen de centrumsteden. Het aandeel ongehuwd samenwonenden in de rest van Vlaanderen lag zelfs boven dat van bepaalde centrumsteden (Lodewijckx, 2010).

Om de recente ruimtelijke spreiding van het ongehuwd samenwonen binnen het Vlaamse Gewest op basis van rijksregistergegevens te achterhalen, doen we een beroep op twee indelingen van de 308 steden en gemeenten. We hanteren de indeling van het gewest in 22 administratieve arrondissementen en deze in 9 woongebieden zoals onderscheiden in het ruimtelijk structuurplan (zie ook VRIND, 2013). De eerste indeling verruimt (groot)steden tot hun randgemeenten en neemt kleinere gemeenten samen. Een dergelijke indeling kan een eventuele provinciale spreiding aan het licht brengen. De tweede indeling groepeersteden en gemeenten naargelang van hun functionele betekenis. Voor beide indelingen kunnen we ook aangeven welk percentage van de inwoners van Europese en van niet-Europese herkomst is. Hoewel de leefvorm en het huwelijks- en echtscheidingscijfer niet eenduidig te koppelen zijn aan een tweevoudige opsplitsing naar herkomst, geven de cijfers wel aan of er mogelijk een samenhang is.

3.1. Ongehuwd samenwonen per administratief arrondissement

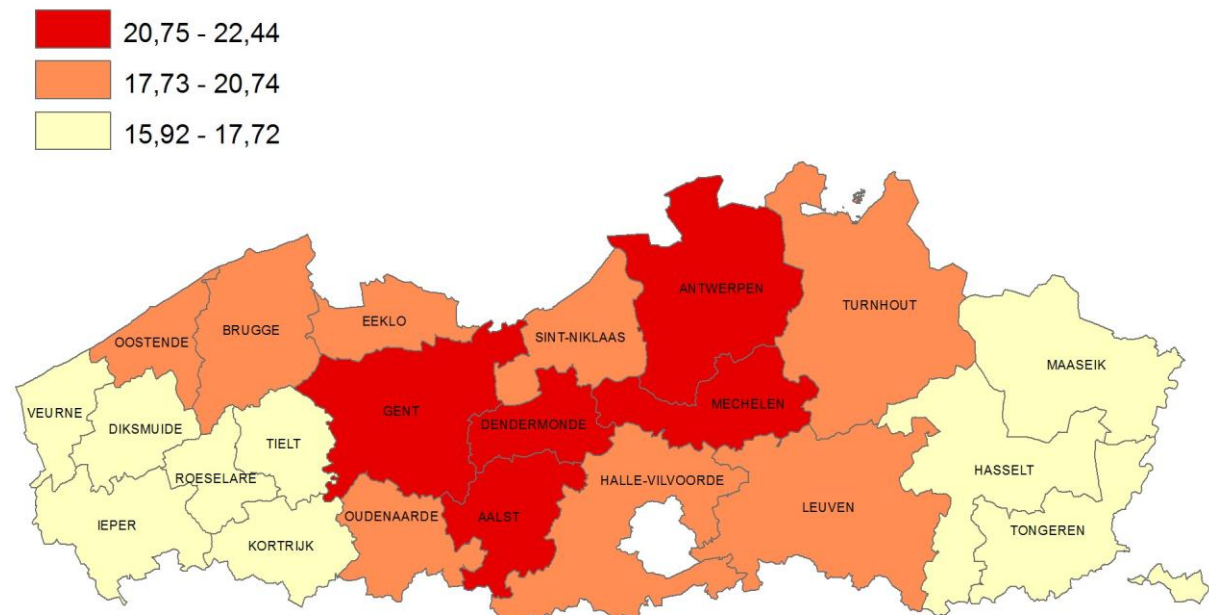
In het Vlaamse Gewest wonen in 6 op de 10 huishoudens partners samen. De arrondissementen verschillen echter sterk aangaande het aandeel huishoudens waar met een partner wordt samengewoond (tabel 3). Er zijn proportioneel minder huishoudens waar partners samenwonen in de arrondissementen rond de grootsteden Antwerpen (53,6%) en Gent (55,8%), maar ook in het arrondissement Oostende (52,7%). Samenwonende paren komen veel vaker voor in de arrondissementen Tielt (66,5%) en Maaseik (66,9%). Gegeven deze verschillen blijkt dat in de huishoudens waar partners samenwonen 1 op de 5 paren ongehuwd samenwoont. Er wordt vaker ongehuwd samengewoond in de arrondissementen rond de grootsteden Antwerpen en Gent, maar ook in de arrondissementen Aalst en Dendermonde⁷. Ongehuwd samenwonen komt minder voor in de Limburgse en in de West-Vlaamse arrondissementen (behalve Brugge en Oostende) (kaart 1). De verschillen tussen de arrondissementen zijn echter niet heel groot. In de arrondissementen waar veel huishoudens zijn van samenwonende partners wordt minder ongehuwd samengewoond (correlatie -0,57).

Er zijn in het Vlaamse Gewest iets meer ongehuwd samenwonende paren met inwonende kinderen dan zonder inwonende kinderen. Vooral in het arrondissement Halle-Vilvoorde hebben ongehuwd samenwonende paren inwonende kinderen (59%); dit is veel minder het geval in het arrondissement Veurne (48%) (tabel 3). Tegenwoordig worden ruim 1 op de 3 kinderen geboren bij ongehuwd samenwonende ouders. In de arrondissementen Aalst, Dendermonde, Eeklo en Turnhout ligt dit aandeel hoger dan 4 op de 10 (tabel 3).

---

⁷ Deze waarnemingen kunnen het ontbreken van een verschil bij ongehuwd samenwonen tussen stedelijk en landelijk Vlaanderen in eerdere studies verklaren.

Kaart 1. Ongehuwd samenwonende paren per 100 samenwonende paren in het Vlaamse Gewest, per administratief arrondissement, 2013 (in %)

Binnen het Vlaamse Gewest varieert de huwelijkskans naargelang van het arrondissement: van 18 tot 30 huwelijken per 1.000 niet-gehuwden (tabel 3). Het arrondissement Diksmuide onderscheidt zich, net als enkele andere West-Vlaamse arrondissementen, door een grotere huwelijkskans. Het echtscheidingsrisico varieert minder naargelang van het arrondissement (van 7,7 tot 10,9 per 1.000 gehuwden). In de arrondissementen Aalst, Dendermonde en Eeklo was het echtscheidingsrisico het grootst. Het arrondissement Halle-Vilvoorde onderscheidt zich door een bijzonder laag huwelijkscijfer én een bijzonder laag echtscheidingscijfer. Verhuisbewegingen van en naar de hoofdstad naar aanleiding van gezinstransities kunnen hier een rol in spelen.

Er is geen systematische samenhang tussen de huwelijkskans en het echtscheidingsrisico van de arrondissementen. Wel is het zo dat in arrondissementen waar meer met een partner wordt samengewoond, de huwelijkskans groter is (correlatie 0,60). In arrondissementen waar veel ongehuwd wordt samengewoond, is de huwelijkskans geringer (-0,39) en het echtscheidingsrisico groter (0,48). De eerste samenhang wijst op een meer traditioneel patroon; de tweede op een minder traditioneel patroon.

De arrondissementen verschillen bij hun aandeel personen van Europese of niet-Europese herkomst (tabel 3). De samenhang tussen een groter aandeel ongehuwd samenwonenden met een groter aandeel inwoners van niet-Europese herkomst (correlatie 0,48) wijst op een (groot)stedelijk fenomeen. Hoe meer inwoners er van vreemde herkomst zijn, hoe minder geboorten er bij ongehuwd samenwonende paren zijn (correlatie -0,57); dit wijst op een meer traditioneel patroon.

Bij het opsporen van gelijkenissen en verschillen (aan de hand van clusteranalyse) tussen de arrondissementen onderscheiden de Limburgse arrondissementen en vier West-Vlaamse arrondissementen (Tielt, Ieper, Roeselare, Kortrijk) zich door een hogere huwelijkskans, een lager echtscheidingsrisico en een geringer voorkomen van ongehuwd samenwonen. Drie arrondissementen hebben een specifiek patroon: een veel hogere huwelijkskans in het arrondissement Diksmuide; een veel lagere huwelijkskans én een lager echtscheidingsrisico en ook een laag niveau van ongehuwd samenwonen in het arrondissement Veurne. In het arrondissement Halle-Vilvoorde gaan deze beide lage kansen samen met een gemiddeld niveau van ongehuwd samenwonen.

Tabel 3. Ongehuwd samenwonen als huishoudtype en de demografische context in het Vlaamse Gewest, per administratief arrondissement, recent (‰ en %)

Arrondissement	Ongehuwd samenwonen				Huwelijkskans		Echtscheidingsrisico		Geboorten bij		Samenstelling bevolking		
	2013				2012		2012		2010		2013		2012
	Inwonende kinderen		Samen- wonende paren (3)	(1+2)/3	(Per 1.000 niet- gehuwden, 18-79 jaar)	(Per 1.000 gehuwden, 18-79 jaar)			Ongehuwde paren	Ongehuwde paren/alle paren ^a	Niet-Belg	Herkomst	
	Zonder (1)	met (2)										EU	Niet-EU
	(1)	(2)	(3)	(1+2)/3	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen					
Aalst	5,73	7,08	59,62	21,49	23,61	23,43	10,55	10,33	42,07	47,09	3,61	3,21	6,81
Antwerpen	5,62	5,97	53,63	21,61	22,59	22,54	10,37	10,20	32,28	36,09	12,57	10,31	17,69
Brugge	5,55	5,58	58,65	18,97	23,60	23,40	10,37	10,13	39,02	42,80	3,47	4,15	3,88
Dendermonde	6,17	7,11	62,07	21,38	25,07	24,80	10,86	10,68	42,96	47,05	2,90	2,77	6,36
Diksmuide	5,30	6,01	64,57	17,52	30,89	33,80	9,66	9,46	35,90	37,80	1,28	2,44	1,57
Eeklo	5,81	6,64	61,10	20,37	23,06	24,62	10,93	10,70	43,58	48,32	4,05	6,60	3,88
Gent	6,26	6,27	55,82	22,44	23,01	23,00	10,53	10,32	36,22	41,60	6,87	5,96	10,62
Halle-Vilvoorde	5,24	7,42	61,52	20,58	19,15	17,86	7,99	7,77	35,56	39,88	9,74	11,42	12,22
Hasselt	5,32	5,39	62,57	17,11	26,33	26,78	9,72	9,53	31,43	34,46	6,07	11,09	12,84
Ieper	4,91	5,77	63,11	16,93	26,14	27,90	8,89	8,69	37,57	40,90	3,41	6,98	2,63
Kortrijk	5,38	5,60	61,95	17,72	26,18	26,63	9,57	9,39	34,88	37,60	4,10	4,47	6,32
Leuven	5,93	6,04	59,06	20,26	23,81	23,96	8,97	8,78	36,51	40,19	6,94	6,84	6,94
Maaseik	5,25	5,41	66,93	15,92	24,45	26,42	8,06	7,93	33,49	36,93	12,97	19,81	6,55
Mechelen	6,05	6,77	61,17	20,96	25,51	25,23	9,01	8,81	38,84	42,27	4,66	4,11	10,04
Oostende	5,51	5,42	52,70	20,74	21,33	21,26	10,06	9,83	38,74	46,10	4,45	4,95	6,32
Oudenaarde	5,51	6,71	62,34	19,61	23,89	24,48	9,50	9,32	39,47	42,17	2,83	3,45	6,11
Roeselare	5,30	5,84	63,29	17,61	27,01	28,34	9,38	9,19	35,24	37,70	2,84	2,69	3,82
Sint-Niklaas	6,03	6,64	62,37	20,31	26,62	26,37	10,45	10,23	37,66	41,04	4,71	5,19	10,55
Tielt	5,25	5,51	66,52	16,18	27,03	29,44	9,68	9,51	36,07	37,00	2,55	2,59	3,21
Tongeren	5,24	5,60	63,52	17,06	23,98	25,02	9,36	9,20	31,85	36,62	12,12	17,98	7,60
Turnhout	5,88	6,82	64,46	19,70	24,06	25,59	8,96	8,83	43,94	48,07	7,75	10,18	4,16
Veurne	4,88	4,41	55,37	16,78	20,39	20,00	8,98	8,78	39,96	44,10	3,83	6,47	2,99
Vlaams Gewest	5,65	6,22	59,75	19,86	23,73	23,88	10,37	9,41	36,36	40,27	7,27	8,08	9,43

^a Aangezien het aandeel kinderen dat bij een alleenstaande moeder wordt geboren varieert naargelang het arrondissement, berekenen we zowel het aandeel geboorten bij een ongehuwd samenwonend paar tegenover alle geboorten als tegenover de geboorten die binnen een (ongehuwd of gehuwd) samenwonend paar worden geboren.

Bron: ADS, SVR-datawarehouse, eigen bewerking en VRIND 2013.

3.2. Ongehuwd samenwonen per woongebied

Als we de Vlaamse steden en gemeenten opdelen naargelang hun functionele betekenis dan komt een iets ander beeld naar voor (tabel 4). Op het platteland en in het overgangsgebied, maar ook in de regionaal stedelijke randgemeenten, wordt het meest met een partner samengewoond (in meer dan 6 op de 10 huishoudens). Vooral in Antwerpen en Gent (in minder dan 1 op de 2 huishoudens), doch ook in de regionale centrumsteden wordt veel minder samengewoond met een partner. Echter binnen alle samenwonende paren wordt er in de twee grootsteden het meest ongehuwd samengewoond (kaart 2). In de twee grootsteden zelf wordt dus nog vaker ongehuwd samengewoond (24,7%) dan in het arrondissement waartoe ze behoren (zie tabel 3: 21,6% en 22,4%). Op het platteland en in het overgangsgebied wordt iets minder ongehuwd samengewoond; dit is ook het geval in de regionaal stedelijke randgemeenten en in het provinciale kleinstedelijk gebied. In de overige gebieden woont ongeveer 1 op de 5 paren ongehuwd samen. Vooral in het Vlaamse strategisch gebied rond Brussel wordt ongehuwd samengewoond met inwonende kinderen (60%).

Op basis van deze gebiedsindeling wordt nog duidelijker dat naarmate er proportioneel meer huishoudens zijn met samenwonende paren, er minder ongehuwd wordt samengewoond (correlatie -0,93).

De huwelijkskans is geringer in de grootsteden Antwerpen en Gent. Doch in de rand rond deze grootsteden en in de andere centrumsteden is die kans veel groter. Ook op het platteland is de huwelijkskans groter. Het echtscheidingsrisico is het hoogst in de grootsteden en in de andere centrumsteden. Het Vlaams strategisch gebied rond Brussel onderscheidt zich door een bijzonder lage huwelijkskans en een bijzonder laag echtscheidingsrisico. Er is dan ook geen systematische samenhang tussen de huwelijkskans en het echtscheidingsrisico in deze onderscheiden woongebieden (tabel 4).

De groepering van de steden en gemeenten in deze woongebieden (op basis van een clusteranalyse) zondert aangaande het ongehuwd samenwonen en de huwelijks- en echtscheidingskans, zowel de twee grootsteden als het gebied rond Brussel af van de rest van Vlaanderen.

De samenhang tussen het aandeel ongehuwd samenwonende paren en het aandeel inwoners van niet-Europese herkomst is bij deze gebiedsindeling veel sterker (correlatie 0,90) en bevestigt dat beide fenomenen (groot)stedelijke fenomenen zijn.

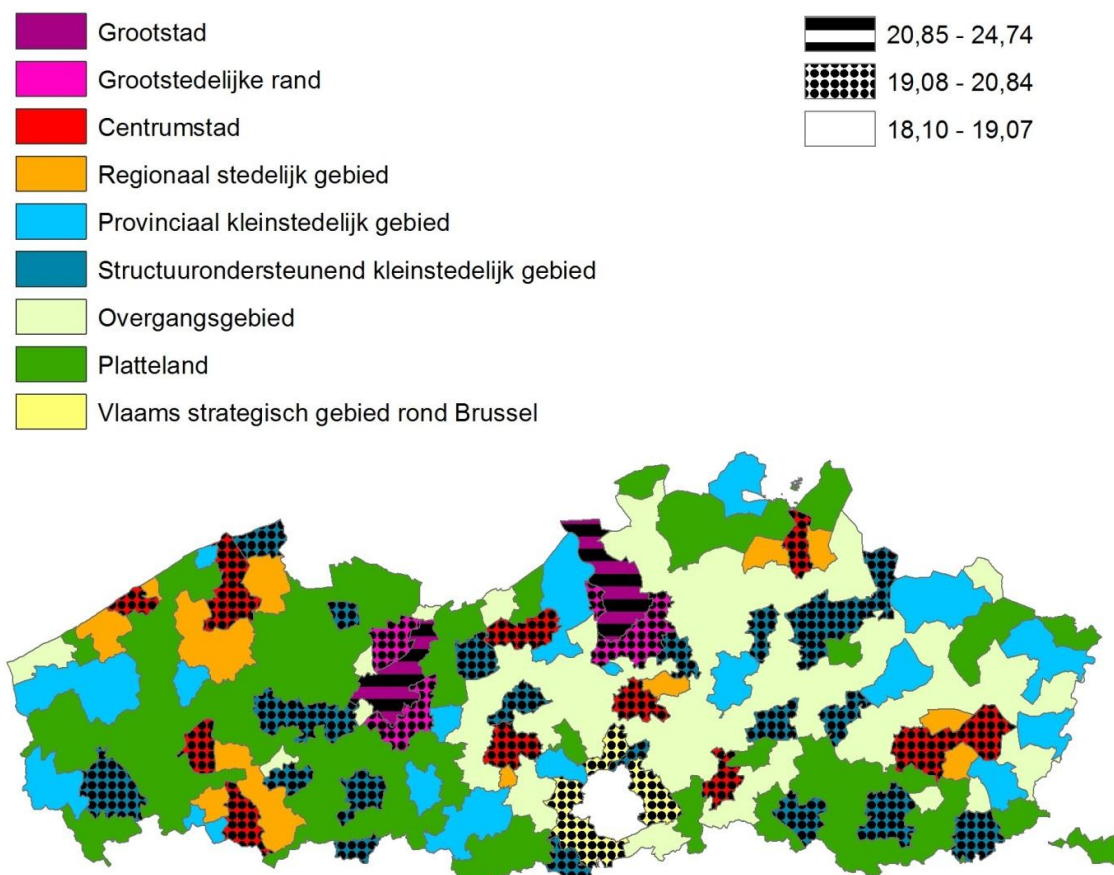
Tabel 4. Ongehuwd samenwonen als huishoudtype en demografische context in het Vlaamse Gewest, per woongebied^a, recent (in ‰ en %)

Woongebied	Ongehuwd samenwonen				Huwelijkskans		Echtscheidingsrisico		Samenstelling bevolking		
	2013				2012		2012		2013		2012
	Inwonende kinderen		Samen- wonende paren (3)	(1+2)/3	(Per 1.000 niet- gehuwden, 18-79 jaar)		Per 1.000 gehuwden, 18-79 jaar)		Herkomst		
	zonder (1)	met (2)			Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Niet-Belg	EU	Niet-EU
Grootstedelijke centrumsteden	5,93	5,22	45,09	24,74	21,37	21,63	12,23	12,10	16,86	10,84	26,63
Regionaal stedelijke centrumsteden	5,86	5,26	53,34	20,84	25,27	24,76	11,83	11,56	7,96	7,71	13,08
Grootstedelijke randgemeenten	5,81	7,19	62,66	20,74	25,40	24,39	9,97	9,73	3,76	5,25	5,49
Regionaal stedelijk randgemeenten	5,55	6,29	65,38	18,10	23,96	24,82	9,41	9,25	5,19	4,68	3,70
Structuurondersteunend kleinstedelijk	5,70	6,02	58,93	19,89	24,08	23,67	9,75	9,54	5,19	5,59	8,70
Provinciaal kleinstedelijk gebied	5,47	6,24	62,19	18,82	23,63	24,07	9,28	9,10	7,45	10,40	8,21
Vlaams strategisch gebied rond Brussel	4,74	7,13	59,52	19,95	16,82	15,14	7,19	6,92	14,68	16,92	14,87
Overgangsgebied	5,60	6,83	65,18	19,07	24,04	24,40	8,63	8,46	5,34	7,85	5,36
Platteland	5,59	6,62	66,20	18,45	25,01	26,55	8,54	8,38	4,18	6,49	2,56
Vlaams Gewest	5,65	6,22	59,75	19,86	23,73	23,88	10,37	9,41	7,27	7,92	8,57

^a Over geboorten binnen de context van een ongehuwd samenwonen zijn er zijn geen cijfers op gemeentelijk niveau en dus ook niet per woongebied.

Bron: ADS, SVR-datawarehouse, SVR-bewerking KSZ, eigen bewerking.

Kaart 2. Ongehuwd samenwonende paren per 100 samenwonende paren in het Vlaamse Gewest, per woongebied, 2013 (in %)

Slotbeschouwingen

De spreiding van het ongehuwd samenwonen is zowel in Europa, in België als binnen het Vlaamse Gewest nog steeds ongelijk. Het zoeken naar verklaringen voor deze spreiding lag buiten het bereik van deze bijdrage. Binnen Europa is de variatie aangaande ongehuwd samenwonen nog steeds zeer groot. België behoort ondanks het hogere echtscheidingscijfer tot de middengroep betreffende ongehuwd samenwonen. Binnen België blijft een kleine variatie tussen de gewesten bestaan. In het Vlaamse Gewest wordt nog steeds iets minder ongehuwd samengewoond en geschiedt dit ook iets vaker zonder inwonende kinderen. In het Vlaamse Gewest worden ook iets minder kinderen bij een ongehuwd samenwonend paar geboren. Deze verschillen gaan samen met een grotere huwelijksgeneigdheid en een lagere echtscheidingsgeneigdheid in het Vlaamse Gewest. Een dergelijk patroon kan wijzen op een meer traditionele gezinscultuur. Bij 18- tot 59-jarige paren wonen vooral twee nooit-gehuwden samen en ze hebben in de helft van de gevallen, of iets vaker in het Waalse Gewest, inwonende kinderen. Bij de oudere paren is doorgaans een gescheiden partner doch zelden een verweduwd partner betrokken. Er leven vooral in het Vlaamse Gewest minder vaak inwonende kinderen bij de oudere paren. De nooit-gehuwde en gescheiden partners beschermen hun samenwonen steeds vaker via een wettelijke regeling. Dit laatste gebeurt iets minder bij de ouderen; vooral bij die uit het Vlaamse Gewest. Wettelijk samenwonen is blijkbaar minder populair en/of gekend bij Vlaamse ouderen.

Binnen het Vlaamse Gewest blijven Antwerpen en Gent zich bij ongehuwd samenwonen onderscheiden van de rest van Vlaanderen, maar zijn er geen gebieden waar ongehuwd

samenwonen uitzonderlijk is. Niet enkel in de arrondissementen rond Antwerpen en Gent, maar ook in de arrondissementen Aalst en Dendermonde wordt vaker ongehuwd samengewoond. Een provinciale spreiding is merkbaar, waarbij de Limburgse en vier West-Vlaamse arrondissementen een meer traditionele gezinscultuur vertonen met een grotere huwelijkskans, een geringere echtscheidingskans en een lager niveau van ongehuwd samenwonen. Het arrondissement Halle-Vilvoorde en het Vlaamse strategisch gebied rond Brussel nemen een zeer specifieke positie in door de geringe huwelijks- en echtscheidingskans. Verhuisbewegingen omwille van of naar aanleiding van een huwelijk en een echtscheiding naar Brussel of vanuit Brussel kunnen hier een rol in spelen.

Binnen België komt het ongehuwd samenwonen vaker voor in het Waalse Gewest dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Binnen het Vlaamse Gewest wijst het hogere aandeel in Antwerpen en Gent op een grootstedelijk fenomeen. De verschillen tussen de andere woongebieden in het Vlaamse Gewest zijn eerder gering. Het overgangsgebied en het platteland zijn enkel nog traditioneler te noemen door hun lager echtscheidingsrisico.

Een eventuele samenhang van de hogervermelde cijfers met de samenstelling van de bevolking naar nationaliteit en/of herkomst is moeilijk na te gaan omdat de samenstelling van de bevolking in termen van hun minder of meer traditionele (gezins)cultuur zeer heterogeen en niet exact gekend is. Zo omvat de bevolking met een vreemde nationaliteit in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (33,1%) voornamelijk personen met de Franse en met een Zuid-Europese nationaliteit, naast personen met een Marokkaanse nationaliteit (ADS). De bevolking van vreemde herkomst is, vooral in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, nog omvangrijker en heterogener. Wel zijn in het Vlaamse Gewest ongehuwd samenwonenden en een hoger aandeel inwoners van niet-Europese herkomst beide grootstedelijke fenomenen.

Bibliografie

ADS, geraadpleegd via <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/>

Corijn, M. (1994). Ongehuwd samenwonen in Vlaanderen in Europees perspectief. In: *Bevolking en Gezin*, 2, 59-107.

Corijn, M. (2004). *Ongehuwd en gehuwd samenwonen in België. Feiten en opvattingen vanuit een sociaal-demografisch perspectief*. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies, CBGS-werkdocument, 8.

Corijn, M. (2010). *Het profiel van de niet-gehuwd samenwonenden in Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Webartikel 18.

Corijn, M. (2012a). *De sluiting en ontbinding van een eerste, tweede en derde huwelijk. Een analyse op basis van Rijksregistergegevens*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Webartikel 1.

Corijn, M. (2012b). *Tien jaar wettelijke samenwoning in België. Een analyse op basis van Rijksregistergegevens*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Webartikel 2.

Corijn, M. (2013). *Ongehuwd samenwonen na een echtscheiding in Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Webartikel 3.

Corijn, M. & Van Peer, C. (red.) (2013). *Gezinstransities in Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, 37-72.

Heuveline, P. & Timberlake, J.M. (2004). The role of cohabitation in family formation: the United States in comparative perspective. In: *Journal of Marriage and the Family*, 67, 2, 1214-1230.

Hiekel, N., Liefbroer A.C. & Poortman, A.-R. (2012). *The meaning of cohabitation across Europe*. Lezing voorgesteld op de European Population Conference, Stockholm, Zweden, 13-16 juni.

Kalmijn, M. (2007). Explaining cross-national differences in marriage, cohabitation, and divorce in Europe, 1990-2000. In: *Population Studies*, 61, 243-263.

Lesthaeghe, R. & Van de Kaa, D.J. (1986). Twee demografische transitieën. In: *Bevolking: Groei en Krimp*. Deventer: Van Loghum Slaterus.

Lodewijckx, E. (2008). *Veranderende leefvormen in het Vlaamse Gewest, 1990-2007 (en 2021), Een analyse van de Rijksregistergegevens*. Brussel: SVR-rapport 3.

Lodewijckx, E. (2010). Leefvormen in de centrumsteden, 1995-2007. Een analyse van gegevens uit het Rijksregister. In: L. Bral & H. Schelfaut (red.). *De stad maakt het verschil! Analyses op de Stadsmonitor 2008*. Brussel: SVR-Studie 1, 41-72.

Lodewijckx, E. & Deboosere, P. (2008). *LIPRO: een classificatie van huishoudens*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Technische Rapport 2.

OECD (2012). *Family Database*. Parijs: OECD.

Pasteels, I., Corijn, M. & Mortelmans, D. (2012). Voorhuwelijks samenwonen: een vergelijking tussen intacte en niet-intacte huwelijken in Vlaanderen. In: *Relaties en Nieuwe Gezinnen*, 4.

Pasteels, I., Lodewijckx, E. & Mortelmans, E. (2013). Gezinstransities in de levensloop van mannen en vrouwen. In: M. Corijn & C. Van Peer (red.), *Gezinstransities in Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, 37-72.

Perelli-Harris, B., Sigle-Rushton, W., Lappegard, T., Jasilioniene, A. & Di Giulio, P. (2009). *Examining nonmarital childbearing in Europe: How does union context differ across countries?* Rostock: MPIDR Working Paper 21.

Vanassche, S., Corijn, M., Sodermans, A.K. & Matthijs, K. (2013). Gezinstrajecten van ouders en kinderen na een (echt)scheiding. In: M. Corijn & C. Van Peer (red.), *Gezinstransities in Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, 73-108.

VRIND (2013). *Vlaamse Regionale Indicatoren*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.